

הלכות יום הכיפורים תרה-תול

ד ונהגין ליתן הכפרות לעניים¹⁸ ויותר טוב לפדות הכפרה בממון ולחלק הממון לעניים כדי שלא יתיבשו העניים במה שנתנים להם התרגולים שלקחו לכפרה¹⁹:

ה ויש מקומות שנהגו לילך על הקביות²⁰ להרבות שם בצדקה ומנהג יפה הוא²¹ והצדקה שנתנים שם הוא פדיון הכפרות²² ולכן ראוי לתת כפי ערך הכפרות שיש לו בביתו²³ ולא יאמר שום תחינה רק מה שמוסר מקדמונים שהרי אין אומרים תחנון ביום זה²⁴:

ו וזורקין הבני מעיים²⁵ והכבד והכליות²⁶ של הכפרות על הגגות או בחצר מקום שהעופות יכולים לקחת משם לפי שראוי לרחם על הבריות ביום זה כדי שירחמו עלינו מן השמים?²⁷

תרו"ן שיפיים אדם את הכירו בערב יום כיפור וכו' י"ד סעיפים:

א עבירה שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו²⁸ שנאמר²⁹ כי ביום הזה יכפר עליכם למהר אתכם מכל האמיתים לפני ה' ג' כלומר האמתים שהם לפני ה' לבר יום הכיפורים מכפר אבל מה שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שיפייסנו³⁰ לפיכך יתן כל אדם אל לבו בערב יום הכיפורים לפייס לכל מי שפשע כנגדו ואפילו לא הקניטו אלא בדברים צריך לילך ולפייסו ולבקש ממנו שימחול לו³¹ ובשעת בקשת מחילה צריך לפרט החמא שחמא לחבירו ואם הכירו מתבייש בזה לא יפרט החמא³²:

ב ואם אינו מתפייס בפעם ראשון יחזור וילך לפייסו פעם שנית³³ במין ריצוי אחר³⁴ ואם לא נתפייס יחזור וילך פעם שלישית לפייסו במין ריצוי אחר ובכל פעם שהולך לפייסו אפילו בפעם הראשון יקח עמו שלשה אנשים ויפייסו בפניהם ואם לא נתפייס בפעם השלישית שוב אין זקוק לו³⁵ ומכל מקום צריך להודיע לרבים שהיו עושה אנשים שהוא הלך לפייס ולא רצה להתפייס³⁶ כדי שלא יחשדוהו הבריות שלא רצה להכניע את עצמו לפני חבירו לבקש ממנו מחילה³⁷:

ד ר"ש פ"ח ס' כד. טור ולבוש שם. וראה העילב השמוע' 18.
ה נחמד פ"א. א. טור וש"ע שם.
ו בי"ח ד"ה מצאנו, בשם הרישות מר"ש ס' שלג. ח"א ריש ה'פ'.
ז מ"א שם.
ח טור וש"ע שם. רב חמדא ור' יוסי בר תענא בנחמד שם.
ט מרד"ל הל' ליל יוה"כ (ע' שבת). בי"ח ד"ה ומ"ש וצריך. ח"א סק"א.
י רב חמדא בנחמד שם, והשי' ד"ה בשלש. טור וש"ע שם.
יא רב יוסי בר תענא בנחמד שם. טור וש"ע שם. וראה גם תניא אנה"ת פ"א (ק, א).
יב פמיקתא רבתי (איש שלום) פרשה לה. מדרש תנחומא פרשת וארא סי' ל. מרדכי רמז תשכג. מרד"ל שם (אחר שהלך ג' פעמים). ח"א ס"א.
יג לבוש ס"א.

כא מרד"ל שם. ח"א.
כב מרד"ל שם. דרכי משה ס"ק ד. רמ"א (או לפחות). של"ה ריש מכתב יומא (כ, ב) ד"ה בערב. ח"א סק"ד.
כג מרד"ל שם (ע' שני בשנינו נסחאות). ח"א.
כד ח"א. וראה אחר מנהגי חב"ד יוה"כ ע' קפד.
כה לבוש מ"א ס"ק ה.
כו ח"א שם.
כז מרד"ל שם. מ"א שם. וראה גם לעיל סי' תרד ס"ד.
כח תשכ"ג סי' קכב. טור (וש"ע). רמ"א.
כט מ"א סק"ל. וראה תשב"ץ שם וטור. מנחמד חולין זה. ב.
ל תשב"ץ שם. בי"ח ד"ה ומה. מ"ז סוף סק"ד.

סימן תרו

א חשנה פה. ב. טור וש"ע ס"א. וראה פירס חב"ד 9 ע' 92.
ב ויקרא מו, 5.
ג רבי אלעזר בן עזריה במשנה שם. לבוש ס"א.

הלכות יום הכיפורים תרו

ג כמה דברים אמורים כשהקניט את חבירו אבל אם הקניט את רבו¹ אפילו אינו רבו מובהק רק ששמע ממנו דברי תורה² צריך לילך אליו כמה פעמים עד שיתפייס ואפילו כשהקניט את חבירו אם רוצה להתמיר על עצמו וילך אליו כמה פעמים הרשות בידו³ ובלבד שלא יהיה שם ביוון תורה⁴:

ד והמוחל לא יהיה אכזרי מלמחול⁵ אלא ימחול לו מיד⁶ אלא אם כן הוא מתכוין למכות המבקש מחילה⁷ כדי שיבנע לבנו הערל⁸ או שחושש שלא יבא לו לעצמו איזה רעה ע"י שימחול לו⁹ דאז אינו צריך למחול לו דחיי קורמין לחיי חבירו¹⁰.

ואם הוציא עליו שם רע אינו צריך למחול לו¹¹ בכל ענין אפילו אם יבקש ממנו כמה פעמים¹² משום דאפשר שיש בני אדם ששמעו הוצאת הלעו עליו ולא שמעו הפיוס וידמה להם שאפשר שהלעו הוא אמת ולא יצא עדיין אדם זה נקי מחשבו¹³ ומכל מקום מדת ענוה למחול אפילו בהוצאת שם רע¹⁴:

ה ואם מת מי שפשע כנגדו מביא עשרה בני אדם ומעמידם על קברו ואומר בפניהם המטאית לאלהי ישראל ולפלוני זה שפשעתי כנגדו¹⁵ וצריך שילך לשם יחף ואם הוא חוזק פרסאות מן קברו אינו צריך לילך בעצמו לשם אלא ישלח שליחו שיבקש ממנו מחילה בעבור השולחו בפני עשרה בני אדם¹⁶:

ו ואפילו הוציא עליו שם רע בחייו מועיל מה שיבקש ממנו בפני עשרה בני אדם משום שאינו אומדן דעתו של המת דמן הסתם אלו היה קיים היה מוחל לו¹⁷:

ז ואם חרפו לאחר מיתה אינו צריך לילך על קברו אלא מבקש ממנו מחילה במקום שביישו¹⁸:

ח אע"פ שבכל השנה ראוי לכל אדם לפייס הניכף למו שפשע כנגדו מכל מקום בערב יום הכיפורים צריך ליהדר בזה ביותר¹⁹ כדי שיהיה לב כל ישראל שלם לו עם זה ולא יהא מקום לשמן לקמרג עליהם²⁰:

ט תקנות קדמונים וחרם שלא להוציא שם רע על המתים²¹:

כג אלה וזמא סק"ג.
כד ירושלמי ב"ק פ"ח ה"ו. סמ"ג עשין ע"ג (צ"ג). הגהות מיימוניות הל' תשובה פ"ב אות פ. שו"ת מנחת יצחק סי' קצא. ח"א"א שם. מודדכי רמז תשכג.
כה לבוש שם.
כו תרומת הדשן ח"ב סי' ריב. לבוש שם. מ"א סק"ה.
כז ים של שלמה ב"ק פ"ח סי' סג. ח"א שם. וראה גם מ"ז סק"ג.
כח נדמה פו, א. מור וש"ע פ"ב.
כט רש"י ביש"ש שם סי' ג. ח"א סק"ו.
ל טו"ו סק"ז. ח"א (ראה ס"ק ה). שנתת ענה למחול.
לא שלשי הגבורים ב"מ (ל"ג א). בשם רבנו יחיאל כנה"ג. הנה"מ ח"א שם.
לב רא"ש פ"ח סי' כד. מוא ררב בנמרא פו, א. ש"ל"ה מסכת יצמא עמוד התשובה (רכה, א) ד"ה ואעפ"י.
לג ריש המיטן. ענדת זמנים ריש הסימן.
לד רא"ש שם. טו"ו. לבוש ס"ב.
לה שו"ע ס"ג. מודדכי רמז תשכד, ב"ק רמז קי, בשם ראב"ה.

יד ר"ף ג, א. רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ט. רא"ש פ"ח מס"ף ה. מור וש"ע ס"א.
טו שו"ת משפ"פ צ"ק סי' טפ. כנסת הגדהלת הגב"י. מ"א סק"ג.
טז נגמרא שם ע"ב. לפירוש רש"י שם ד"ה רב שאני ב"ח ד"ה ומ"ש ח"מ. ח"א סק"ב.
יז ב"ח ומ"א שם.
יח משנה ב"ק צב, א. רש"י ע"ה"ת במדבר כא, ג. מנחת יצחק הל' ליל יום כיפור (ע"ש שבו). ח"א ס"א. מור וש"ע ח"מ סי' תכב ס"א. וראה גם לקמן ח"מ הל' נקי ג"ג סי' (ומצוין לבאן). תנא אגרות' שם. לקו"ש ב"ח ע"י 138 וא"ל.
יט ראה תרומת חוקת פ"מ. במדב"ר פ"מ, כג. תנא אגרות' שם. לקו"ש שם ע"י 146 הערה 61. לקמן ס"ה. ליעל סי' קנ"ג (לענין ת"ח).
כ ח"א שם.
כא מ"ז סק"ב.
כב נגמרא פו, ב. לפירוש רש"י שם ד"ה הלמא. ב"ח ד"ה ודע דבנמרא. ח"א סק"ד. וראה הע"ב רמז ע"י 23.

הלכות יום הכיפורים תרו רמא

י מי שקרא לחבירו ממזר לא פגם בכבודו אבותיו שיכול לומר אלך לבר נתכוונתי לבושתך
אלא אם כן קראו ממזר בן ממזר⁷¹:

יא נוהגין למבול בערב יום הכיפורים⁷².

ויש אומרים⁷³ שמעם מבילה זו הוא משום קרי שהיו נקיים וטהורים ביום הכיפורים
ולפי מעם זה אין ענין כלל לומר ויודים במקוה וכן אין צריך למבול אלא פעם אחת⁷⁴.

ומי שמבול בערב ראש השנה ולא ראה קרי אחר כך אעפ"כ צריך למבול בערב יום
הכיפורים דשמא ראה אחר כך מים חלוקים או עכורים⁷⁵ שהרואה אותן מוא משום בעל
קרי⁷⁶.

ומבילה זו שהיא משום קרי כשירה אפילו בארבעים סאה שאזכים⁷⁷ כשהם בקרקע אבל
לא בכל⁷⁸.

ומי שהוא מצטער⁷⁹ במבילה יכול לשפך עליו תשעה קבין מים⁸⁰ ורשאי לשפך עליו
משנים או משלשה בלים⁸¹ זה אחר זה ובין כולם יהיה תשעה קבין ובלבד שיתחיל השני
עד שלא פסק הראשון וכן השלישי עד שלא פסק השני⁸² אבל מארבעה בלים אין מצטרפין
לתשעה קבין⁸³ ואפילו אם ממרק⁸⁴ מכלי אחד יזהר להרוק בלא הפסקה כלל⁸⁵ ואם נבגם
הציו לתוך המקוה ועל הציו שפכו מ' קבין יצא⁸⁶.

ואשה ששמשוה תוך שלשה ימים למבילה זו צריכה לכבד ביתה בחמין קודם שתמבול
כדי להפליט כל השכבת זרע שבמקורה שלא תפליט אחר המבילה ותהא ממאה ביום
הכיפורים עיין ביוורה דעה סימן קצ"ו⁸⁷ ואם שמשוה סמוך למבילתה או סמוך לוסתה
שבאלו הומנים היא תגילה להתעבר לא תכבד ביתה בחמין שמא תשחית זרע ההריון⁸⁸
לפיכך אינה צריכה למבול כלל בערב יום הכיפורים⁸⁹:

יב אבל יש אומרים⁹⁰ שמעם מבילה זו הוא משום תשובה כגר המתגיר ולפי זה יש
למבול שלש פעמים⁹¹ ואפילו נערים וכתולות שהם בני מצוה נוהגים למבול אע"פ

שאין קרי שייך בהן⁹² ואפילו מי שמבול בערב ראש השנה ולא ראה קרי אה"כ צריך לחזור
ולמבול בערב יום הכיפורים משום תשובה⁹³:

לה ישי"ש ב"ק פ"ה ס' נו. מ"א סק"ו.
לו סדר רב עפרים נאמן. הר"ן גיאת ח"א ע' נפ. רא"ש
פ"ח ס' כד. מ"ו ולבש מ"ג.
לז רא"ש שם. מ"ו. חזקוני הל' ערב יזכ (ע' שמו).
ברעת מ"ה"ם מרשנבורג. בתשב"ץ ס' קכב. לבוש ס"ג.
לח מ"ה"ו וי"ל ס' קא. רמ"א ס"ה.
לט מ"א סוף סק"ה. וראה מ"א ס' פח סק"א. לק"ש ח"ז
ע' 315. שלחן המלך ח"א ע' קקק.
מ מקואות פ"ה מ"ב. רמב"ם הל' אבות הומנאת פ"ה ה"ג.
מא מנחת נקואות פ"ח מ"א. מ"א סק"ט. כ"י ס' פח ד"ה
והיו לעיל שם סוף מ"א.
מב ברייתא ברכות כב, ב בת"ק. ולדד מאן דאמר שם –
אף לרבי יהודה. וראב"ד הל' ברכות פ"ז ה"ה (לענין
לע"ו). כ"י שם. מ"א שם. לעיל שם (בבבס"ג). ס' קנא סכ"ג.
מג מ"ה"ו וי"ל שם. מ"א ס"ק מ.
מד מ"ה"ם מרשנבורג בתשב"ץ. וגי'א שם. וראה
לעיל שם.

מח חשנה מקואות פ"ג מ"ד. מ"א סק"ט. וראה גם לעיל
שם.
מו ב"י שם ד"ה ותשעה, נמשכה מקואות שם. מ"א שם.
מז מקואות שם. מ"א שם. וראה לעיל שם. ובבבס"ג בשה"ג
שם.
מח בקונטרס השלחן הגה: מ"ק.
מט רבנו יונה ברכות (י, ב) ד"ה כ"י. ח"א שם.
נ בעיא דרב פפא גיטין מ, א (לענין שני למונאה). רמב"ם
הל' אבות הומנאת פ"ח ה"ג (לקולא). כ"י שם ד"ה והיו
(בדרבנן נקטין לקולא). מ"א שם.
נא סיכון זה בשו"ע לא הניח לדינו, וראה ש"ע שם מ"א.
נב מ"ה"ל שם. דרכי משה ס"ק ג. ח"א סק"ח.
נג דרכי משה שם.
נד מחזיר"ל שם (ע' שמו). דרכי משה ס"ק ג. מ"א סק"ח
כשם יש אומרים.
נה מ"ה"ל שם (ע' שמו). דרכי משה שם. ח"א שם.
נו מ"ה"ל שם (ע' שמו). מ"א שם.
נז מ"ה"ל שם. דרכי משה שם. מ"א שם.

רמב הלכות יום הכיפורים תורתו

יג יש לטבול קודם תפלת מנחה כרי להתוודות (במנחה) במהרה¹⁰¹ ויש לטבול אחר סעודה המפסקת כרי שיהא סמוך ליום הכיפורים¹⁰²;

יד מי שמת לו מת קודם יום הכיפורים מותר לו לרחוץ בחמץ ולטבול בערב יום הכיפורים מפני שיום הכיפורים דינו כרגלים שמכמלים ממנו גזירת שבעה¹⁰³ כמ"ש בסמ"ק תקמ"ח¹⁰⁴ אלא דיש לו לאחר הרחיצה והטבילה כל מה שאפשר שהיו סמוך לחשיכה¹⁰⁵ ממעם שנתבאר שם¹⁰⁶ ושאר דיני אבילות כגון ישיבה על גבי קרקע צריך לנהוג עד הלילה ממש ממעם שנתבאר שם¹⁰⁷;

ת"ד סדר הווידוי במנחה בערב יום הכיפורים וכו' מ"ז סעיפים:

א כיון שיום הכיפורים הוא יום הסליחה וכפרה כמ"ש¹⁰⁸ כי ביום הזה יכפר וגו' לפיכך צריך כל אדם שיתוודה על המאוי כי כן מצינו בכל קרבנות הבאים לכפר¹⁰⁹ שנאמר¹¹⁰ והתוודו את חמאתם אשר עשו.

ומצות וידוי מן הדין הוא בהתחלת זמן הכפרה דהיינו משתחשף¹¹¹ ליל יום הכיפורים אלא שחשו חכמים¹¹² שמא יארע דבר קלקלה¹¹³ של שכרות¹¹⁴ וכיוצא בו¹¹⁵ בסעודה המפסקת ולא יוכל להתוודות¹¹⁶ בהתחלת זמן הכפרה לכך תקנו שיתוודה כל אדם בערב יום הכיפורים במנחה קודם שיאכל בסעודה המפסקת¹¹⁷.

ואע"פ שהתוודה במנחה צריך לחזור ולהתוודות בערבית¹¹⁸ שהיא התחלת זמן הכפרה והוא עיקר זמן הווידוי של יום הכיפורים¹¹⁹ ואע"פ שהתוודה ערבית חוזר ומתוודה בתפלת שחרית¹²⁰ שמא יארע לו דבר עבירה אחר הווידוי של ערבית וממעם הזה הוא צריך לחזור ולהתוודות כמוספ ובמנחה ובנעילה שמא יארע לו דבר עבירה בכל היום¹²¹ שיום הכיפורים מכפר עד סופו עם חשיכה¹²²;

ב ויש אומרים¹²³ שזמן מצות וידוי מן הדין הוא קודם התחלת זמן הכפרה דהיינו עם חשיכה כרי שיכנס ליום בתשובה ולא יהא שהות לחמוא בין הווידוי להתחלת זמן

נח מהר"ל שם ועם מ"א שם. מ"ז סק"ד.
נט מהר"ל שם. מ"א שם. וראה אוצר מנהגי חב"ד יו"ט ע' קעה.
ס מהר"ל הל' שנהגות (ע' תרה). רמ"א ס"ד.
סא סימן זה בשוע"י לא הגיע לדינו, וראה שו"ע שם סמ"ג.
סב מ"ח סק"ה. ולענין מבילת מצוה קודם מנחה ראה שחרית קה"ש תשכ"ה ח"א (ע' 525 ואילך).
סג ראה שו"ע שם מ"ז ובמ"א שם סק"ד וסקמ"ז. מ"ז שם סק"ג.
סד ראה שם מ"א סק"ד.

סימן תרו

א ויקרא מו, 5.
ב ג' וכו' מ"א. וראה לקמן סוף ס"ב (ולשוב בתשובה שלמה). לקמי' באורים ל' התניא ח"ב ע' מ' ואילך, וע' ג נמדבר ה, ז. כ"ה בדפוס"י. וכן הובא בלבוש שם. תניא אגרת התשובה פ"א. ובדפוסים המאוחרים: והתודה אשר תאמ עליה (ויקרא ה, ה). וראה רמב"ם הל' תשובה פ"א ח"א (תבואו גוהם). לקמי' באורים שם ע' מה. מ"ג וכו'יים.
ד ברייתא פו, ב (עם השטה). רא"ש פ"ח ס' יג. טו

יג לכוש שם (כשיכנס יום הדין ויחשך ויתקדש היום).
יד ברייתא שם. ר"ף ורא"ש שם. רמב"ם שם.
טו ברייתא שם. לפירוש רש"י שם ד"ה דבר קלקלה (לענין אחר סעודה) רמב"ן בהדושו פו, ב (גם לענין שריית כ"ז). הובא בר"ן שם וב"י שם.
טז משנה כריתות כה, א. א. רמב"ן ברייתא הל' שנתת מ"ג הל' ט. וראה ברייתא ג, א. וברש"י ד"ה א נמי דעביד, דהיינו עדי שקיעת החמה.
יז רמב"ן שם.